

На данашњи дан 2005. године умро је српски глумац и редитељ Стево Жигон, уметничка појава изузетне снаге и угледа. Током уметничке каријере остварио је 59 позоришних улога и 57 позоришних режија. У тв драмама је играо 30 главних улога, у серијама 13, а у филмовима 17. Написао је седам драматизација и адаптација и три књиге о позоришту. Посебно су запажене његове драматизације Шекспира и Достојевског, али и Стриндберга и Чехова. Добитник је низа најпрестижнијих домаћих, али и руских признања. Његово дело "Монолог о позоришту" преведено је на руски језик и објавио га је Национални театар Русије.

1836 - Шпанија је признала независност Мексика, који је окупирао између 1519. и 1522. Под шпанску круну, формално са статусом вицекраљевине, Мексико је коначно потпао 1535. Устанак против ауторитарних управљача избио је 1810. а нестабилност у Мексику искористиле су САД да анектирају Тексас 1822. а у крвавом рату од 1846. до 1848. и Нови Мексико и Калифорнију.

1856 - Рођен је амерички државник Вудро Вилсон, председник САД од 1913. до 1921. претходно универзитетски професор и ректор као и гувернер Њу Џерсија, добитник Нобелове награде за мир 1919. Два пута је војно интервенисао у Мексику, окупирао је Хаити и Доминиканску републику. Приступио је Антанти и 1917. увео САД у Први светски рат против Централних сила. Залагао се за војну интервенцију против

бољшевика, од чега је убрзо одустао. После окончања рата одиграо је значајну улогу на Версајској мировној конференцији, чије су одлуке умногоме биле резултат његовог мировног плана од "14 тачака". Учествовао је у стварању Друштва народа, али је Сенат САД одбио да ратификује Версајски мировни уговор, после чега су САД остале ван прве светске организације, претходнице УН.

1879 - У удесу путничког воза на линији Единбург - Данди у Шкотској, који се сурвао у реку пошто је под њим попустио мост, погинуло је 90 људи.

1882 - Рођен је енглески астроном и математичар Артур Стенли Едингтон, директор Опсерваторије у Кембриџу и председник Међународне астрономске уније од 1938. до смрти 1944. Бавио се структуром унутрашњости звезда и њихове атмосфере, пулсацијом звезда, међузвезданом материјом, кретањем и распоредом звезда у нашој галаксији. Организовао је прву експерименталну проверу теорије релативитета Алберта Ајнштајна за време потпуног помрачења Сунца 1919. и успео је да утврди теоријски предвиђено скретање светлосног зрака у гравитационом пољу Сунца.

1885 - У Сарајеву је почео да излази српски књижевни лист "Босанска вила", часопис "за забаву, поуку и књижевност", који је три деценије снажно утицао на јачање националне свести Срба и отпор аустроугарској окупацији Босне и Херцеговине. До 1887. уређивао га је Никола Шумоња, а потом до забране 1914. Никола Кашиковић.

1895 - У париском ресторану "Гран кафе" браћа Луј и Огист Лимијер организовали су прву филмску пројекцију. Прве "покретне слике" били су кратки документарни филмови о изласку радника из фабрике, железничкој станици с путницима и возом који јури. Представа је одушевила публику и сматра се датумом рођења кинематографије. Један новинар је тада забележио да је то "несумњиво најчуднији изум у нашој епохи".

1908 - У земљотресу који је разорио Месину, други највећи град на италијанском острву Сицилији, погинуло је више од 82.000 особа.

1923 - Умро је француски инжењер Александар Гистав Ајфел, градитељ куле у Паризу назване његовим именом. Био је специјалиста за челичне конструкције и мостове и међу првима је применио пнеуматску градњу темеља великих мостова.

1925 - Убио се руски писац Сергеј Александрович Јесењин. Један од највећих и најомиљенијих песника Русије. Био је разбарушен бoемски тип и живео је веома интензивно, самоубиство је извршио у тридесетој години. Утицао на генерације песника, не само руских. Дела: збирке песама "Задушнице", "Исповест мангупа", "Триптих", "Стихови скандалиста", "Совјетска Русија", "Персијски мотиви", приповетка "Урвина", поема "Ана Сњегина", драмска поема "Пугачов". Постоје сумње да је иза његове смрти стајала совјетска тајна полиција.

1937 - Умро је француски композитор Жозеф Морис Равел, један од најистакнутијих представника француског импресионизма. Ослањао се на класично француско музичко наслеђе, али се инспирисао и шпанском музиком и џезом. Виртуозни пијаниста и диригент, одржавао је концерте широм Европе и САД. Дела: опера "Сат Шпаније", балет "Дафне и Клое", оркестарска композиција "Болеро", клавирски циклуси "Огледала", "Гаспар ноћи", "Купренов гроб", "Сонатина" за клавир, мноштво соло песама, углавном на стихове француских симболиста.

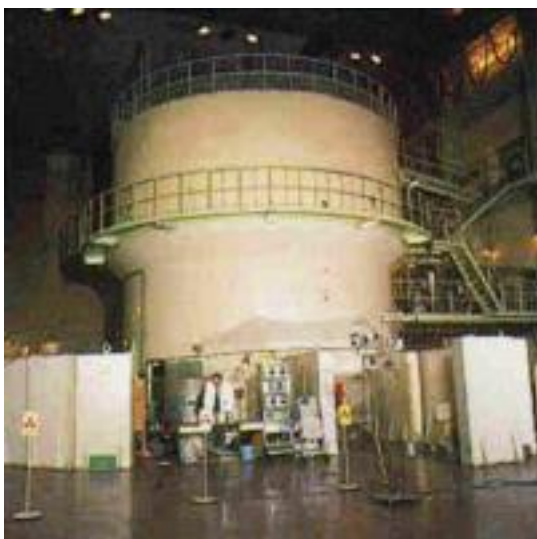
1942 - Јапански авиони бомбардовали су у Другом светском рату индијски град Калкуту.

1945 - Умро је амерички писац Теодор Драјзер, бескомпромисан критичар америчког друштва. Његов први роман "Сестра Кари" забрањен је 1900. и потом је десетак година био принуђен да се издржава писањем за илустроване, забавне и модне листове. Сматрао је да спасење света лежи у социјализму и пред крај живота постао је члан Комунистичке партије САД. Остала дела: романи "Џени Герхард", "Финансијер", "Титан", "Стоик", "Геније", "Америчка трагедија", "Трагична Америка", "Вреди ли Америка да се спасе".

1947 - Умро је бивши италијански краљ Виторио Емануеле III, последњи монарх Италије, на престолу од 1900. до 1946. Подржао је фашистички режим Бенита Мусолинија. Прогласио се "царем Етиопије" 1936. после агресије Италије на Етиопију, а "краљем Албаније" 1939. Помогao је разбијање Југославије у чему је битну улогу имала и његова супруга Јелена, кћерка негдашњег црногорског владара Николе Петровића. Формално је абдицирао после победе републиканаца на изборима 1946. што је био крај куће Савоја у Италији.

1948 - У Египту је убијен председник владе Нокраши Паша, на врхунцу вишемесечних немира и насиља у тој земљи.

1949 - У Мађарској је ступио на снагу декрет о национализацији свих индустријских и трговинских фирми.

1959 - У Винчи код Београда пуштен је у рад први нуклеарни реактор у Југославији, што је омогућило домаћу производњу радиоизотопа који се користе у медицини, индустрији, пољопривреди и истраживачким институцијама.

1962 - У Мозамбику, португалској колонији у Африци, уједињењем трију антиколонијалних група основан је Фронт за ослобођење Мозамбика - ФРЕЛИМО, под чијим је вођством земља после дуготрајне борбе стекла независност 1975. али је две деценије потом беснео грађански рат. Ривалски покрет Ренамо су у борби против Фрелима подржавали расистички режими Јужне Родезије а потом Јужне Африке као и неке западне силе. Тек победа Нелсона Манделе у Јужној Африци почетком деведесетих година 20. века и расно помирење у тој суседној земљи, створили су услове за окончање грађанског рата и слободне изборе које је добио Фрелимо.

1963 - Умро је немачки композитор Паул Хиндемит, стваралац слободног схватања тоналитета. Након што су нацисти 1933. огласили његова дела као декадентна, одлази у Анкару, а од 1939. је професор на универзитетима у САД и Швајцарској. Дела: опере "Новости дана", "Кардијак", "Сликар Матис", "Хармонија света", шест гудачких квартета, "Камерна музика оп. 36", концерти и сонате за разне инструменте, теоријска дела "Традиционална хармонија", "Композиторов свет".

1966 - Кина је извршила пету по реду нуклеарну пробу. Амерички стручњаци су потом утврдили да се у радиоактивном облаку после експлозије налазио уран 235 и 238, што је указивало да ће Кина убрзо овладати битно јачим термонуклеарним оружјем. Шест месеци касније испробана је прва кинеска хидрогенска бомба.

1968 - У нападу на аеродром у Бејруту израелски командоси су уништили 13 арапских авиона.

1974 - У земљотресу који је разорио села у пакистанској планинској области Караком, погинуло је око 5.200 људи.

1984 - Умро је амерички филмски режисер Сем Пекинпо, аутор низа вестерна и криминалистичких филмова које карактеришу крајњи реализам, савршенство монтаже и стилска перфекција. Филмови: "Пуцњи поподне", "Дивља хорда", "Балада о Кејблу Хогу",

"Шампион родеа", "Пси од сламе", "Бег", "Бивши пријатељ Кид", "Елита убица", "Гвоздени крст".

1989 - Скупштина Чехословачке изабрала је за председника Александра Дубчека, вративши га на политичку сцену са које је уклоњен војном интервенцијом земаља Варшавског пакта у Чехословачкој, августа 1968.

1992 - Инфлација у Југославији постигла светски рекорд, 19.810,2 одсто за ту годину.

1994 - Директор америчке обавештајне агенције ЦИА Џејмс Вулзи поднео је оставку после хапшења високог службеника ЦИА Олдрича Ејмса који је годинама радио за Москву.

1999 - Португал и Индонезија обновили су пуне дипломатске односе, после прекида од четврт века, након што је Џакарта припојила Источни Тимор, бившу португалску колонију, која је етнички индонежанска али је верски католичка, за разлику од претежно исламске Индонезије.

2004 - Умрла је америчка књижевница Сузан Зонтаг, аутор књижевних дела, романа и есеја о савременој култури, политици и разним друштвеним феноменима. Дела: романи "Добротвор", "Смртна опрема", есеји "Против интерпретације", "Стилови радикалне воље", "Излет у Ханој", "Ја, и тако даље", "О фотографији", "Болест као метафора".

2005 - У Земљину орбиту лансиран је први од 30 сателита европске сателитске мреже "Галилео", будућег глобалног навигационог система.

2007 - Укинута монархија у Непалу, који је постао савезна демократска република.

2011 - Делујући на основу информације да курдски борци прелазе границу у покрајини Сирнак, два турска авиона Ф-16 су грешком отворили ватру на групу сељака, убивши 34 особе.

2014 - Одржани шести Председнички избори у Хрватској.

(Агенције)